

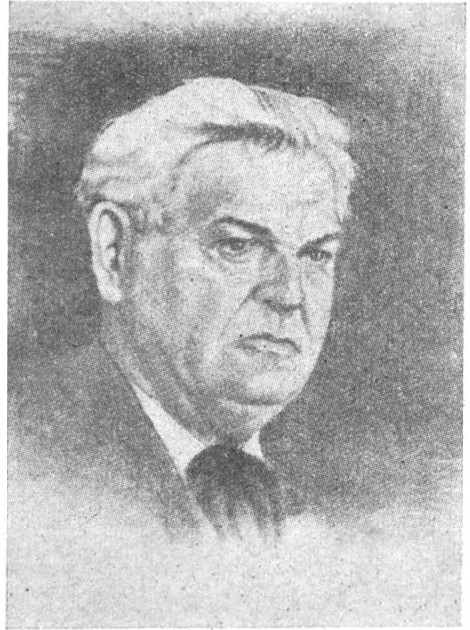
HOGYAN AJÁNLJUK SADOVEANU MŰVEIT

1.

Mihail Sadoveanu a legnagyobb élő román író. Félévszázados írói pályája áll mögötte, regényeinek és elbeszélés-köteteinek száma eléri a százat. Művei úgy hatnak, mint egy élő történelem, olyan teljesen és gazdagon jelenik meg bennük a XX. század román társadalma, a lefojtott, keserű indulatoktól rázkódó paraszti világ, a zúlló, belül rothadt földesúri osztály, a népen élőködő hivatalnok-réteg. Sadoveanu átélte és híven ábrázolta a román nép felszabadulását megelőző öt évtizedet. De ott állt népe mellett a román történelem nagy fordulópontján, a felszabadulás boldog napjaiban is, hogy a haza és a föld birtokbavételét megörökítse. Történeti műveiben pedig életre-kelti a román nép egész múltját. A tatárjárás szörnyűségeit, a bojárokkal vívott elkeseredett küzdelmeket, a néppel tartó fejedelmek dicsó harcait. Sadoveanu műveit olvasva, ráébredünk, hogy mennyire közös volt a magyar és a román nép sorsa a múltban, ahogy az idegen elnyomás és a belső ellenség két malomköve közt őrlődött. A két nép közös úton jár ma is, boldog, új életének megteremtésében. Mindez különösen közel hozza a magyar olvasókhöz Sadoveanu műveit. S ha a román kultúra és irodalom lelkét, szellemét meg akarjuk ismerni, Sadoveanu írásai híven közvetíthetnek. Műveiből a román népköltészet, mesék, dalok, balladák hangulata árad, írói eszményeinek kiválasztásában, művészi eszközei kimunkálásában pedig a román irodalom legjobb hagyományait használta fel.

2.

Élete és írói munkássága a nép sorával való szoros egybeforrottságról tanúskodik. 1880-ban született Pascinban. Apja ügyvéd volt, aki azonban tevékenyen részt vett a kor haladó szellemű, radikális mozgalmában. Anyja szegényparaszti családból ered, halászok, pásztoremberek leszármazottja. Gyerekkorát Sadoveanu is falun töltötte. Falusi gyerekek voltak a játszótársai, a falu szegényeinek meséi, történetei tanították a fantáziáját először repülni. Ekkor szerzett élményeiről ezt írja egyik önvallomásában: *»A folyóba ömlő széles patakok, a nyárfás mezők, a fényel elárasztott mezők, a hegyek kéklő sörénye örökre lelkembe ivódott, mint a halhatatlan élet egy darabja.«*

Iskoláit Folticeniben és Jasiban végezte. Korán felfigyel az orosz klasszikusokra, Gogol, Szaltikov-Scsedrin, Tolsztoj műveit francia fordításban olvassa, Turgenyev: Egy vadász feljegyzései c. művét annyira kedvelte, hogy mindig magával hordta, míg szét nem szakadt. Gorkijt is első műveitől kezdve ismeri és szereti. Közben bűvárkodik a régi román nyelvben is, a krónikákat lapozgatja.

Már gimnazista korában szenvedélye az írás. Az iskolák elvégzése után a politikai érdeklődés az újságírói pályára viszi. 1904-ben Bukarestbe költözik és tisztviselői állást vállal egy minisztériumban. A lelketlen, bürokrata munkát azonban hamar megúntja, visszamegy Moldvába, s kizárólag az írói munkának szenteli magát. Sorra jelennek meg novellái és regényei. Óriási része van a román nemzeti kultúra megteremtésében, a kozmopolita irányzatok visszaszorításában. Tollával és egész harcos életével a nép ügyét szolgálja. A fasizmus éveiben a román nemzeti ellenállás egyik vezető alakja. Szerkesztője a *Reggel* és az *Igazság* c. antifasiszta folyóiratoknak. A kormány azonban üldözni kezdte, műveit hivatalos elégetésre ítélik.

A felszabadulás új korszakot nyit Sadoveanu életében is. Eldől a mun-

kásosztály és a nép évszázados pere, a föld igazi gazdáit kezébe került. A nép életének megoldatlan kérdéseire, amelyekre műveiben feleletet keresett, a történelem adta meg a választ. Sadoveanu tevékenyen bekapcsolódik a felszabadulás utáni alkotó munkába. Felhívja az írókat, hogy a nép ügyét szorgalmasan, az új élet diadalát hirdető műveket írjanak. Közel 70 éves fővel, de fiatalos frissességgel maga is munkálkodik. Megírja a *Mitrea Kokor* útja c. regényét, amelynek igazi hőse a felszabadult román nép. Részt vesz a politikai életben, tagja a nemzetgyűlés elnökségének. A nemzetközi békemozgalmokban is többször hallatta szavát, úgy is, mint a Béke Világtanács tagja. Alkotóereje ma sem csökken. A felszabadulás után is több új műve látott napvilágot.

3.

Sadoveanu több jelentős alkotása magyarul is megjelent, s népünk szeretettel olvasta. A múltban mesterségesen emeltek válaszfalat a két nép kulturális közeli kapcsolatára. A felszabadulás előtt nem is adták ki nálunk egyetlen művét sem. Könyvkiadásunk azóta sokat töresztett a múlt adósságából. A sajtónak és a kritikának, de könyvtárosainknak is most az a feladata, hogy fokozzák az olvasókörzöt, érdeklődését Sadoveanu művei iránt.

Sadoveanu egyik legkedvesebb könyve a *Virágöböl* c. regény. Ifjúaságnak való olvasmány. A múlt század 90-es éveiben játszódik a történet, hőse Ilie Dimitru, egy román kisfiú. Ilie családjában látja először a parasztság és az úri rend ellentétét. Nénje ellenségesen fogadja a háza beállító subás parasztokat. Ilie azonban kedveli a mókáskedvű nagybácsit, még a körülötte terjengő birkaszagot is bazsalikomj illatnak érzi. Egyszer összekerül a fadu két öregével, akik magukkal viszik egy nagy lópól közepén elterülő szigetre. S az öregek elpanaszolják nyomorult életük minden megaláztatását. A kisfiú előtt nyitott könyv lesz a szegények sorsa. Ilie megfogadja, hogy ha megnő, a szegények védelmezője lesz. S már gyermekfővel meg is ment egy üldözött forradalmárt. S azt sem bánja, hogy ezért az iskolában elégtelen lesz a számtan dolgozata.

A történet sehol sem lépi túl a gyermek értelmi körét. Csak azt mutatja meg, amit Ilie nyiladozó értelme a körülötte zajló életből felfog. A könyv izgalmas olvasmány. A beépített kis történeteknek, s Ilie alakjának nagy jellemző ereje van. Kitárul az olvasó előtt a

lópól csodálatos világa, a tavaszi szépségében pompázó természet.

Sadoveanunak több elbeszéléskötete is megjelent magyarul. Az elbeszélések kiemelkedő helyet foglalnak el művei közt. Az író szeret mesélni. Stílusa az élő beszéd frissességére, közvetlenségére emlékeztet. Az elbeszélésekben azok a pillanatok elevenednek meg, amikor élesen összeütközik a nép és az urak világa. A bojár éppen tetten éri a tolvajt, aki az uraság erdejéből egy kocsi fát visz. hogy orvosságot vegyen rajta. Vagy látjuk azt a végsőkig elkeseredett parasztot, aki lesben áll az úton, hogy urával, megnyomorítottjával örökre leszámoljon. Az elbeszélések tele vannak elkeserített szegény emberekkel. De megtaláljuk bennük a nép hőseit is, akikből a megaláztatás sem ölte ki az emberi méltóság érzését, s az igazság végső diadalába vetett hitet. A *Balta* c. hosszabb elbeszélés egy parasztasszonyról szól, akinek az ura messzi vidékre ment nyáját eladni, s többé nem tért vissza. A hatóságok nem sokat törődtek egy pásztor ember sorsával, az asszony azonban felkerekedett, hogy elvesztett urát megkeresse. Szállásról szállásra járt, míg végre megtalálja azt a gazdag parasztot, aki utoljára nyáját vett egy idegen pászortól. Ráakad férje holttestére, s ahogy a halotti toron elbeszéli ura halálát, a megrettent gyilkos elárulja magát. Így győz le minden akadályt az egészséges népi ösztön, s az igazságban való bizakodás. Az elbeszélés témája rokon Móricz Zsigmond *Barbárok* c. novellájával.

Sadoveanu elbeszélései feszült helyzeteket ábrázolnak, megdöbbentő, fájdalmas emberi sorsokat bontanak ki. Magasra csap belőlük a népért való aggodás és szeretet. A magyar olvasóktól sem idegen ez a világ, amelyben a történetek lejátszódtak, könnyen beélelheti magát a szereplő helyzetébe. A novellákat különösen paraszti olvasóknak ajánljuk.

A haldokló úri világ krónikája a *Moldvai szél* c. regény. Filoti bojár és fia búcsúmenyi birtokukon élnek, 1883-as esztendő óta akkor. Nagy szárazság után hirtelen köszöntött be az esős idő, s a megáradt Szeret folyó elsodorta a falubeli malmot. A molnár szép menyecske lányát, Anicát is úgy kellett kimenteni a vízből. Filoti bojár szeme megakad a szép asszonyon, megszerzi magának és elrejt egy vadászházba. Egyszer azonban fia is találkozik Anicával és szerelemre gyullad iránta. Anica megmentője Brebu, a vadász sem tudja elfeledni az asszonyt. Meg is akarja látogatni, a bojár emberei azonban elfogják, s lopással gyanúsítva két évre lecsukják. A bojár fia megszök-

teti Anicát, de a bojár lezárátja előttük a határt, nem jutnak ki az országból. Amikkor éppen hazatérnek, összetalálkoznak a börtönből kiszabadult Brebu vadással, aki fellobbanó keserűségében bosszút áll rajtuk. A bojár pedig teljesen tönkremegy, Monte-Carlóban öngyilkossággal vet véget életének. A regényt végig izgalmas olvasmánnyá teszi az a szenvedély, amely ott izzik minden szereplőjében. A bojárok esztelen szerelmi éhsége valójában menekülés a riasztó jelenből, feledni akarják, hogy kicsúszik lábuk alól a régi birtok. Megkapó Anica esettsége, vágyakozása az igaz szerelemre. A nép és az urak ellentéte ebben a regényben csak egyéni összecsapásban robban ki. Az uralkodóosztály hatalmát nem annyira a nép ereje fenyegeti, mint az erkölcsi züllés, az esztelen pazarlás.

Sadoveanu legjobb műve a *Mitrea Korkor útja* c. regény. Béke aranyéremmel tüntették ki. Megmutatja, hogyan jutott el a román parasztság a nyomor legmélyéről a szabad életig. »Az én igazi hő-söm a román paraszt« — írja Sadoveanu egyik önvallomásában. S regénye hőisében, Mitreában valóban a parasztság legjobb vonásait sűríti. Mitrea apja, anyja ágról-szakadt szegényember. Egy szerencsétlenségnek estek áldozatul, s Mitrea árva marad. Gazdag nagybátyja kis örökségéből is kiforgatja, s egy bojárhoz adja szolgálni. A nincstelenség után Mitrea megismeri az urak korbácsát is. Nehéz napjait csak a szerelem deríti fel. Sógornőjét, Nasztáziát szereti, aki olyan, mint egy »virágba borult fiatal almafa«, »fülei olyan pirosak, mint a rózsaszírom«, amikor nevet »kiragvog gyöngyvirághoz hasonló fehér foga«. Egy olyan világról álmodnak, ahol ők is boldogok lesznek. Mitreát katonának viszik, s ott egy kommunista munkás szavaiból megérti, hogy ez a szebb élet nemcsak álom. Kikerül az orosz frontra, s a háború végleg megtanítja, hogy hol keresse az ellenséget. Fogságba esik, megismeri a szovjet földet, virágzó kolhózkodat. Majd beáll a szovjet hadseregbe, míg otthón a bojár tovább basáskodik. Az előretörő szovjet csapatok nyomán a hatalom a nép kezébe kerül, Mitrea hazaérkezik, kiosztja a földet, s az első barázdát kapzsi bátyjával és a bojárral húztatja.

A regényben fokról-fokra fejlődik ki Mitreában a nép ügyéért harcrakelő hős. Elpusztíthatatlan életereje, még a szerencsétlenségben is megőrzött humora, bölcs mondásai, mélyen emberi és tiszta szerelme, — csupa népi jellemvonás. Ezért lehet népi, nemzeti típusa a román irodalomnak. Az eszmei mondanivaló és a művészi ábrázolás szépsége, a leírások költőisége, a cselekmény mesteri bonyolítása, a természet bensőséges bemutatása a népi demokráciák irodalmában is különleges helyet biztosít ennek a regénynek. Bebizonyíthatjuk rajta keresztül, hogy életünket lehet sematizmus nélkül ábrázolni.

Sadoveanu érdeme a román történeti regény megteremtése is. Történeti műveit a kor jellemző szímeinek, hangulatának, szinte tökéletes felidézése jellemzi. Nem csupán a történelmi események érdeklik, hanem a századokkal előbb élt emberek szürke hétköznapijai is. Korábban írt történeti műveiben a függetlenségért vívott hősi harcokat idézi. Legújabb történeti regényében, a *Nikora Potkovában*, amely a napokban jelent meg magyarul, a néptömegek sorsdöntő történelmi szerepét domborítja ki. Elvezet a 16. századba, amikor János vajda eléste után meghezedett Moldvában a nép élete. Nikora Potkova, János öccse bosszút akar állni testvéreért, a vakmerő kaland azonban majdnem életébe kerül. Visszamegy Kozákföldre. Mindenhonnan tudolnak hozzá az elkeseredett szabad parasztok. Seregével visszaveszi Moldvát, de elveszti kedves öccsét, s a gyenge virágszállhoz hasonlatos Ilinát, aki sebesülése után ápolta. A román történelemnek ez a szakasza a töröktől feldúlt, némétől sajnárgatott Magyarországra emlékeztet, az erdőbe bújdosó szegény legények pedig úgy várták Nikora Potkovát, mint Esze Tamás talpasi Rákóczi fejedelmet. Aki a történelmi regényeket szereti, élvezetesebb olvasmányt keveset talál.

Sadoveanu ebben az évben tölti be 75. esztendejét. Ebből az alkalomból a Új Magyar Könyvkiadó két kötetes novella-gyűjtemény megjelentetésére készül. Mi pedig azzal köszöntsük az ősz író, hogy még több gyönyörűséggel olvassuk és olvastatjuk műveit.

Kapoli Károly

A pályaudvaron létesített fiókot a Banska Byszuricai kerületi könyvtár. Az átutazók a Kcs betét ellenében bármely könyvet kölcsön vehetnek. A könyv átvételekor keménypapírból készült felbélyegzett borítékot kapnak, ebben küldik vissza a könyvet a könyvtárnak. (Ctenar)

Varsóban országos értekezletet tartottak a vakok könyvtárának dolgozói az elmúlt októberben. A konferencián megbeszélést a Braille könyvtárak szervezésének kérdéseit. Az értekezlet egyik napján gyakorlatokat is végeztek a Braille könyvek címléírásáról. (Bibliotekarz)